

Prostatacancer. Allmän screening är målet för världens största studie

”Unik studie med 200 000 män ska ge nytt testverktyg”

2500 män dör varje år. Karolinska institutet och Stockholms läns landsting kommer att bjuda in alla män mellan 50 och 69 år i Stockholms län och på Gotland till provtagning för prostatacancer. Syftet är att göra diagnosticeringen av prostatacancer säkrare så att Sverige kan gå vidare med ett nationellt screeningprogram. PSA-provet i dag är för osäkert. Med bättre testverktyg kommer vi att kunna rädda många liv och bespara många ett onödigt lidande, skriver **Lars Joakim Lundquist** och **Henrik Grönberg**.

Lars Joakim Lundquist (M), biträdande hälso- och sjukvårdslandstingsråd i Stockholms läns landsting med ansvar för cancervården
Henrik Grönberg, professor i cancerrapidemiologi vid Karolinska institutet och vetenskaplig chef för studien

Stockholms läns landsting och Karolinska institutet kommer att inleda världens största prostatacancerstudie med över 200 000 män från Stockholms län och Gotland. Ambitionen är att göra diagnosticering av prostatacancer säkrare för att kunna erbjuda allmän screening av prostatacancer.

Prostatacancer är Sveriges vanligaste cancersjukdom och leder till 2500 dödsfall varje år. För att bekämpa prostatacancer behöver vården utveckla screeningprogram. Ett screeningprogram gör att man tidigare kan upptäcka och sätta in behandling mot elakartad cancer i prostatan och på så sätt minska antalet dödsfall. Men i dag saknar vården tillräckligt bra verktyg för att ställa en bra och korrekt diagnos. Detta innebär att vi i dag inte kan införa screening.

Nästan 10 000 svenska män insjuknar varje år i prostatacancer och drygt var tionde man drabbas någon gång i livet av prostatacancer. I dag diagnosticeras prostatacancer med hjälp av ett så kallat PSA-prov. Bara i Stockholms län tas över 140 000 PSA-prover varje år. Problemet med PSA-provet är att bara en av fyra som visar sig ha ett så kallat förhöjt PSA-värde faktiskt har prostatacancer. Dessutom är det bara hälften av tumörerna som är så elakartade att de bör behandlas.

En del förespråkar screening inom vården även med dagens PSA-prov. Man hänvisar till studier som talar för en minskad dödlighet i prostatacancer om ett sådant program genomfördes. Motståndare poängterar att screening skulle leda till att många överbehandlades och att många patienter skulle lida i onödan. Med andra ord: många män skulle genomgå behandling helt i onödan – behandlingar som kan ge men för livet, som inkontinens och impotens. Därför har upprepade utredningar alltid slutat med att screening för prostatacancer baserat på PSA-prov inte har rekom-

menderats, helt enkelt för att PSA-provet är för osäkert.

Nyckeln till att möjliggöra screening av prostatacancer är att förbättra precisionen vid diagnosticeringen. Det vill säga att skapa ett testverktyg som bättre förutsäger vem som har en elakartad prostatacancertumör och måste behandlas och vem som inte alls behöver behandlas.

Stockholms läns landsting och Karolinska institutet kommer därför att inleda en omfattande studie för att förbättra provtagningen. Studien är världsunik både genom sin storlek och genom att den utnyttjar unika svenska kvalitetsregister som möjliggör snabb och korrekt uppföljning av resultatet.

Problemet med PSA-provet är att bara en av fyra som visar sig ha ett så kallat förhöjt PSA-värde faktiskt har prostatacancer. Dessutom är det bara hälften av tumörerna som är så elakartade att de bör behandlas.

Studien kommer att utvärdera olika så kallade markörer. En markör kan till exempel mäta förekomsten av ett visst protein i blodet, vilket ger information om patienten har en tumör och i så fall vilken typ av tumör det handlar om. Det här ger oss möjlighet att utveckla en provtagning med flera mätmetoder vilket ökar precisionen i provresultatet. Detta är vad vi kallar för en testpanel. Testpanelen förväntas ge en mycket bättre precision än dagens PSA-prov.

Målet med studien kan sammanfattas i fyra punkter:

Att minska antalet onödiga vävnadsprovtagningar. Genom att förbättra träffsäkerheten i blodprovet minskar antalet besvärliga och smärtsamma vävnadsprovtagningar av prostatakörteln.

Att identifiera aggressiva cancer bättre och tidigare. Det viktigaste vid provtagning är att eventuella tumörer upptäcks vid varje provtillfälle.

Att minska antalet onödiga operationer och biverkningar och att minska antalet ofarliga cancer som behandlas. Genom att kunna

Med en bättre provtagning kan vården sätta in resurserna där det behövs, skriver artikelförfattarna. Bilden: vid operation av prostatacancer används titthålskirurgi.

Foto: Eva Tedesjö

skilja på elakartade och godartade tumörer minskas risken för att patienter genomgår cancerbehandling i onödan.

Att minska oro och öka livskvalitet hos de testade männen. Genom bättre diagnosmetoder slipper många män lång tid av oro på grund av ottydliga eller rent av felaktiga provresultat.

Rent praktiskt kommer alla män mellan 50 och 69 år i Stockholms län och på Gotland att bjudas in till provtagning för prostatacancer med start i januari 2013. Studien kommer sedan att pågå under en tvåårsperiod. Att delta i studien kommer att naturligtvis att vara helt frivilligt.

Förhoppningen är att studien ska förbättra precisionen vid provtagningen för att kunna ställa rätt diagnos. Det leder till att cancer upptäcks tidigt och att patienter med godartade tumörer inte behöver genomgå onödiga behandlingar. Med en bättre provtagning kan vården sätta in resurserna där det behövs och inte göra ingrepp som skapar men för livet på patienter som inte behöver opereras.

Efter den genomförda studien hoppas vi att Sverige kan gå vidare med ett nationellt screeningprogram mot prostatacancer som bygger på studiens slutsatser och nya verktyg. Med en möjlighet att ställa rätt diagnos kommer vi att kunna rädda många liv och bespara många ett onödigt lidande. Tack vare studiens storlek och tillgången till unika svenska kvalitetsregister för uppföljning kommer vi snabbt att kunna visa på nyttan för både samhället och de enskilda patienterna.

DN Debatt 21/12 2011

I korthet

- Prostatacancer är Sveriges vanligaste cancersjukdom. Den leder till 2500 dödsfall varje år.
- I dag saknar vården tillräckligt bra verktyg för att ställa en bra och korrekt diagnos.
- Därför inleder Stockholms läns landsting och Karolinska institutet en omfattande studie för att förbättra provtagningen.
- Rent praktiskt innebär studien att alla män mellan 50 och 69 år i Stockholms län och på Gotland inbjuds till provtagning för prostatacancer med start i januari 2013. Studien kommer att pågå under en tvåårsperiod.
- Därefter hoppas vi ha nya verktyg som ger möjlighet att ställa rätt diagnos. Det kommer att spara många liv och mycket lidande.

Läs replikerna.

Gunnar Sandelin svarar Erik Ullenhag (19/12):
"Saklig diskussion bästa motgiftet mot rasism"

Andreas Johansson Heinö och Paulina Neuding svarar Erik Ullenhag:
"Regeringens argument om invandring är delvis vilseledande"

DN.se/debatt